

ISSN 2078-4481

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК

ХЕРСОНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

2(81)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Херсонського національного технічного університету
(протокол № 8 від 18 травня 2022 року)

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України
категорії «Б» за економічними науками, спец. – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 242
(Наказ МОН України від 17.03.2020 № 409),
281 (Наказ МОН України від 29.06.2021 № 735);
та за технічними науками, спец. – 121, 122, 123, 125, 126, 131, 132, 133, 151, 274, 275
(Наказ МОН України від 02.07.2020 № 886)
та спец. 141, 161, 182 (Наказ МОН України від 24.09.2020 № 1188)

Журнал включено до наукометричних баз, електронних бібліотек та репозитаріїв:
GoogleScholar, Crossref, National Library of Ukraine (Vernadsky)

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Редакційна колегія

Головний редактор

Литвиненко В.І.

д.т.н., професор, завідувач кафедри інформатики і комп'ютерних наук,
заслужений діяч науки і техніки України

Заступники головного редактора

Розов Ю.Г.

д.т.н., професор, перший проректор, Заслужений діяч науки і техніки України

Сарібєкова Ю.Г.

д.т.н., професор, головний науковий співробітник науково-дослідного сектору

Відповідальний секретар

Вольвач І.Ю.

к.е.н., доцент, завідувач відділу з навчально-наукової роботи і міжнародної діяльності

Члени редакційної колегії

Баганов Є.О.

к.т.н., доцент

Березовський Ю.В.

д.е.н., доцент

Гончар О.І.

д.е.н., професор

Горбачов П.Ф.

д.т.н., професор

Джерелюк Ю.О.

д.е.н., професор

Дімітрова В.Я. (Болгарія)

д.н., доцент

Дурман М.О.

д.держ.упр., доцент

Дурман О.Л.

к.держ.упр., доцент

Жарікова М.В.

д.т.н., професор

Закора О.В.

к.т.н., доцент

Корчевська Л.О.

д.е.н., професор

Кунік О.М.

к.т.н.

Лопушинський І.П.

д.держ.упр., професор

Луб'яний П.В.

к.т.н., доцент

Наумов О.Б.

д.е.н., професор

Риклін Д.Б.

д.т.н., професор

Рудакова Г.В.

д.т.н., професор

Русанов С.А.

к.т.н., доцент

Савін С.Ю.

д.е.н., професор

Сарібєкова Д.Г.

д.т.н., професор

Семешко О.Я.

д.т.н.

Сідельникова Л.П.

д.е.н., професор

Smolarz A. (Польща)

dr.hab.inz.

Тіхосова Г.А.,

д.т.н., професор

Толуб'як В.С.

д.держ.упр., доцент

Тюхтенко Н.А.

д.е.н., професор

Філіппова В.Д.

д.держ.упр., доцент

Хрущ Н.А.

д.е.н., професор

Чепелюк О.В.

д.т.н., професор

Чурсіна Л.А.

д.т.н., професор

Шандова Н.В.

д.е.н., професор

Шарко О.В.

д.т.н., професор

Шарко М.В.

д.е.н., професор

Шерстюк В.Г.

д.т.н., професор

ISSN 2078-4481

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KHERSON NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY**

VISNYK

**OF KHERSON NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY**

2(81)

Recommended for publication by the Academic Council
of Kherson National Technical University
(Minutes № 8 on 18th May 2022)

The journal is included in the List of Scientific Professional Editions of Ukraine Category “B”
in economics, special. – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 242
(Ukraine Education and Science Ministry Order dated 17.03.2020, № 409),
281 (Ukraine Education and Science Ministry Order dated 29.06.2021, № 735);
and technical sciences, special. – 121, 122, 123, 125, 126, 131, 132, 133, 151, 274, 275
(Ukraine Education and Science Ministry Order dated 02.07.2020, № 886)
and special. 141, 161, 182
(Ukraine Education and Science Ministry Order dated 24.09.2020, № 1188)
The journal is included in the scientometric bases, electronic libraries and repositories:
Google Scholar, Crossref, National Library of Ukraine (Vernadsky)

Publishing House
“Helvetica”
2022

Editorial Board

Editor-in-Chief

Litvinenko V.I.

Doctor of Engineering Science, Professor, Head of the Department of Informatics and Computer Science, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

Deputies Editor-in-Chief

Rozov Yu.H.

Doctor of Engineering Science, Professor, First Vice-Rector, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

Saribekova Yu.G.

Doctor of Engineering Science, Professor, Chief research officer of the research sector

Executive Secretary

Volvach I.Yu.

Ph.D., Associate Professor, Head of Department Academic Research and international activities

Members of Editorial Board

Baganov Ye.O.	Ph.D., Associate Professor
Berezovsky Yu.V.	Doctor of Engineering Science, Associate Professor
Chursina L.A.	Doctor of Engineering Science, Professor
Chepelyuk O.V.	Doctor of Engineering Science, Professor
Dimitrova V.Ya. (Bulgaria)	Ph.D., Associate Professor
Durman M.O.	Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor
Durman O.L.	Ph.D., Associate Professor
Dzhereliuk Yu.A.	Doctor of Economics, Professor
Gonchar O.I.	Doctor of Engineering Science, Professor
Horbachov P.F.	Doctor of Economics, Professor
Khrushch N.A.	Doctor of Economics, Professor
Korchevska L.A.	Doctor of Economics, Professor
Kunik O.N.	Ph.D.
Lopushinskiy I.P.	Doctor of Science in Public Administration, Professor
Lubyany P.V.	Ph.D., Associate Professor
Naumov O.B.	Doctor of Economics, Professor
Ryklin D.B.	Doctor of Engineering Science, Professor
Rudakova H.V.	Doctor of Engineering Science, Professor
Rusanov S.A.	Ph.D., Associate Professor
Savin S.Yu.	Doctor of Economics, Professor
Saribekova D.G.	Doctor of Engineering Science, Professor
Semeshko O.Ya.	Doctor of Engineering Science
Shandova N.V.	Doctor of Economics, Professor
Sharko M.V.	Doctor of Economics, Professor
Sharko O.V.	Doctor of Engineering Science, Professor
Sherstyuk V.G.	Doctor of Engineering Science, Professor
Sidelnykova L.P.	Doctor of Economics, Professor
Smolarz A. (Poland)	Ph.D., Associate Professor
Tikhosova H.A.	Doctor of Engineering Science, Professor
Tolubyak V.S.	Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor
Tyukhtenko N.A.	Doctor of Economics, Professor
Filippova V.D.	Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor
Zakora O.V.	Ph.D., Associate Professor
Zharikova M.V.	Doctor of Engineering Science, Professor

ЗМІСТ

ІНЖЕНЕРНІ НАУКИ

Г. О. Димова. Аналіз динамічної структури об'єкта.....	9
Д. О. Дмитрієв, С. О. Чурсов, В. С. Осадчук. Процеси контурного полірування поверхонь лакофарбових покриттів автотранспорту.....	15
О. В. Ситніков, Б. І. Гречук. Створення структурно-параметричної схеми об'єкту керування.....	26
О. Г. Скляр, Р. В. Скляр, Б. В. Болтянський. Обґрунтування техніко-технологічних рішень створення оптимального мікроклімату в птахівницькому приміщенні.....	32

ТЕХНОЛОГІЯ ЛЕГКОЇ ТА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Н. О. Похлебіна. Дослідження напівпровідникових лазерів, його функціонування як об'єкту керування.....	39
---	----

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

В. М. Горбачук, В. М. Большаков, М. М. Пустовойт. Методи та засоби створення інформаційних систем і технологій у хмарному середовищі.....	47
R. V. Diachok, H. I. Klym. Current state of development of intelligent information and measuring systems for environmental monitoring with multisensor configuration.....	55
N. V. Limanska, S. V. Hrybkov, M. P. Kostikov. An intelligent production planning support system between bakery enterprises.....	69
М. І. Огурцов. Розробка алгоритму ідентифікації об'єктів типу «свій-чужий» з використанням симетричного шифрування.....	79
І. В. Сегеда, В. О. Коцюба. Інформаційна система обліку рівня безпеки електронних гаманців.....	89

УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

О. В. Артюх, Т. О. Муренко, О. В. Назаренко. Проблемні аспекти внутрішнього контролю в бюджетних і банківських установах.....	99
С. В. Богуцький. Джерелознавчий аналіз проблематики проектного управління: огляд сучасного закордонного дискурсу.....	106
А. Р. Дунська, М. С. Білих. Стратегічні перспективи розвитку АПК України на міжнародному ринку.....	113
В. В. Свченко, Л. В. Тереняк. Роль забезпечення інформацією та вплив штучного інтелекту в процесі прийняття маркетингових рішень.....	118
Г. С. Поповиченко. Особливості маркетингової діяльності фермерських господарств.....	124

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

О. В. Артюх, М. С. Панфілов. Проблеми та особливості незалежного аудиту в зарубіжних країнах.....	134
В. М. Демченко. Захист прав людини в умовах війни як функція публічного управління.....	142
Т. І. Дем'яненко. Необхідність впровадження системи контролінгу на підприємствах України.....	149
І. Т. Зварич, О. І. Зварич. Теоретико-прикладні аспекти визначення впливу трансформації світової економічної системи на вдосконалення менеджменту фінансово-кредитних, податкових і облікових процесів у регіонах України.....	154
І. І. Костецька. Розвиток Smart Villages в управлінні сільськими територіями в Польщі з використанням локального партнерства.....	164
І. П. Лопушинський, М. О. Дурман, О. В. Проніна. Законодавчі механізми забезпечення ефективного використання корисних копалин, що є у власності територіальних громад.....	170

УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 657.6:336.71

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.2.11>

О. В. АРТЮХ

Одеський національний економічний університет

ORCID: 0000-0002-8845-8002

Т. О. МУРЕНКО

Одеський національний економічний університет

ORCID: 0000-0002-4152-501X

О. В. НАЗАРЕНКО

Одеський національний економічний університет

ORCID: 0000-0002-1844-510X

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
В БЮДЖЕТНИХ І БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

У даній роботі розглянуто основну роль внутрішнього контролю при створенні ефективної системи управління. Визначено головні функції внутрішнього контролю на рівні бюджетних та банківських установ. Метою статті є дослідження теоретико-методологічних, організаційних аспектів внутрішнього контролю в бюджетних і банківських установах, виявлення сучасних проблем та пошук шляхів їх вирішення. У дослідженні використовувалися системний підхід, метод порівняння – для визначення спільного та відмінного в системі внутрішнього контролю, методи аналізу та узагальнення. Для розкриття змісту поняття «внутрішній контроль» наведено кілька трактувань різних вчених. Визначено необхідність ефективного застосування внутрішнього фінансового контролю на підприємстві. Розглянуто внутрішній контроль, його роль і завдання в бюджетних і банківських установах. Визначено основні складові ДВФК. Розкрито особливості системи внутрішнього контролю банківської установи. Виявлено проблеми, які гальмують впровадження та застосування внутрішнього контролю. Вказано, що основною проблемою застосування внутрішнього контролю є відсутність чіткої методологічної бази та недосконалість визначення самого терміну на законодавчому рівні. Наведено основні напрями вдосконалення організації та здійснення внутрішнього контролю. Узагальнено спільні причини внутрішнього контролю в бюджетних і банківських установах та виявлено єдиний підхід до вирішення цих проблем. Проаналізовано спільні та відмінні риси принципів організації, місії, завдань та здійснення внутрішнього контролю в бюджетній та банківській сферах. Практичне значення дослідження полягає в окресленні загальних і окремих проблем внутрішнього контролю, напрямів їх вирішення, а також у порівнянні систем внутрішнього контролю в бюджетних і банківських установах.

Ключові слова: внутрішній контроль, управлінські рішення, бюджетні установи, ДВФК, операційні ризики, банківські установи.

O. V. ARTYUKH

Odessa National Economic University

ORCID: 0000-0002-8845-8002

T. O. MURENKO

Odessa National Economic University

ORCID: 0000-0002-4152-501X

O. V. NAZARENKO

Odessa National Economic University

ORCID: 0000-0002-1844-510X

PROBLEM ASPECTS OF INTERNAL CONTROL IN BUDGET AND BANKING INSTITUTIONS

In this work, the main role of internal control in creating an effective management system is considered. The main functions of internal control at the level of budgetary and banking institutions are defined. The purpose of the article is to study the theoretical and methodological, organizational aspects of internal control in budget and banking institutions, identify modern problems and find ways to solve them. The research used a systematic approach, a method of comparison – to determine the common and different in the system of internal control, methods of analysis and generalization. To reveal the meaning of the concept of "internal control", several interpretations of different scientists are given. The need for effective application of internal financial control at the enterprise was determined. Internal control, its role and tasks in budgetary and banking institutions are considered. The main components of DVFK have been determined. The

peculiarities of the internal control system of the banking institution are revealed. Problems hindering the implementation and application of internal control have been identified. It is indicated that the main problem of the application of internal control is the lack of a clear methodological base and the imperfect definition of the term itself at the legislative level. The main areas of improvement of the organization and implementation of internal control are given. Common causes of internal control in budgetary and banking institutions are summarized and a unified approach to solving these problems is identified. The common and distinctive features of the principles of organization, mission, tasks and implementation of internal control in the budgetary and banking spheres are analyzed. The practical significance of the study consists in the outline of general and individual problems of internal control, directions for their solution, as well as in the comparison of internal control systems in budgetary and banking institutions.

Key words: *internal control, management decisions, budgetary institutions, State Internal Financial Control, operational risks, banking institutions.*

Постановка проблеми

У сучасних ринкових умовах зовнішнього середовища, де функціонують суб'єкти господарювання всіх форм власності, з'являється потреба в розробленні ефективної системи управління. Головну роль в удосконаленні ієрархічної системи управління відіграє внутрішній контроль, основною функцією якого є забезпечення установ своєчасною достовірною інформацією щодо виявлення, попередження помилок та їх усунення.

Внутрішній контроль охоплює комплекс різних взаємопов'язаних методик, що розробляє та використовує керівництво економічного суб'єкта, щодо забезпечення зменшення ризику в діловій та фінансовій діяльності.

Після створення підприємства, тобто формування капіталу, визначення завдань та цілей суб'єкта господарювання, з'являється необхідність в організації внутрішнього контролю. Адже без нього порушується порядок на підприємстві та організувати персонал стає майже неможливо. Внутрішній контроль стане більш ефективним, якщо всі працівники підприємства виконуватимуть контрольні процедури неперервно.

Таким чином, правильно організований внутрішній контроль допомагає вдосконалити взаємозв'язок функцій управління усіх рівнів підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретико-прикладні аспекти внутрішнього контролю досліджувалися такими вітчизняними науковцями, як А. В. Хмелькова, Л. В. Дікань, Л. В. Гуцаленко, О. В. Артюх, Н. В. Виговська та інші. Однак проблемні питання щодо удосконалення теорії, методики та організації внутрішнього контролю і досі залишаються відкритими.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є дослідження теоретико-методичних, організаційних аспектів внутрішнього контролю в бюджетних та банківських установах, виявлення сучасних проблем та пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Нині все більше і більше підприємств велику увагу приділяють внутрішньому контролю, адже він є найважливішим елементом упорядкованого механізму управління.

Наразі в економічній літературі ще немає чітко визначеного трактування поняття внутрішнього контролю та контролю загалом. Зокрема, у перекладі з французької «контроль» – це перевірка чогось [1, с. 189].

Л. В. Дікань вважав, що внутрішній контроль – це незалежна діяльність з оцінки і перевірки роботи суб'єкта господарювання задля висловлення думки контролера щодо ефективного ведення бізнесу, правильного та вчасного подання фінансової інформації [2, с. 202].

На думку Л. В. Гуцаленко, внутрішньогосподарський контроль – це вид економічного контролю керівника, що становить перевірку ефективності використання активів підприємства і зобов'язань, виробництва за умови мінімальних витрат, правильність проведення господарських операцій задля досягнення поставленої мети найбільш результативним методом [3, с. 16].

Одним із найліпших, на нашу думку, визначень внутрішнього контролю зазначено у праці О. В. Артюх. Це такий організаційний, виробничий та фірмовий контроль, який організовується керівництвом підприємства для контролю власних структурних підрозділів та слугує забезпеченню функціонування і управління суб'єктом господарювання [4, с. 780].

Внутрішній контроль – це система неперервних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, здійснених керівництвом підприємства, метою яких є формування та коригування управлінських рішень задля досягнення поставлених цілей найефективнішим способом [5, с. 8].

Внутрішній контроль широко охоплює всі функції менеджменту та організаційну діяльність підприємства, інформує керівництво організації щодо якості управлінської діяльності, надає йому аналіз економічних показників, оцінки, рекомендації та фінансові прогнози відносно об'єктів, що перевіряються.

Зараз із розвитком ринкових відносин в Україні все більше поширюється процес корупції та шахрайства в бюджетній сфері. Тому виникає потреба в ефективному застосуванні внутрішнього фінансового контролю в бюджетних установах. Огляд нормативних та наукових джерел у цьому напрямку дає можливість зазначити, що на сьогодні існує погляд окремих вчених щодо державного внутрішнього фінансового контролю (далі – ДВФК).

ДВФК – це система заходів, що спрямовані на забезпечення у діяльності розпорядника бюджетних коштів ефективного, економного, законного та прозорого управління бюджетними коштами в процесі організації і здійснення внутрішнього контролю та аудиту [6, с. 6]. Зарубіжний досвід з приводу створення ДВФК видався досить цікавим до застосування в національній практиці. Це важливий інструмент державного управління. Він дозволяє досягнути поставлених цілей та завдань, зменшити кількість питань, які пов'язані з діяльністю розпорядників бюджетних коштів, забезпечити відповідне управління фінансами держави.

У зв'язку з цим, вітчизняними спеціалістами була запропонована Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю (далі – Концепція).

Відповідно до Концепції, розробленої Кабінетом Міністрів України, ДВФК розглядається як сукупність трьох складових (рис. 1).

Рис. 1. Основні складові ДВФК згідно з Концепцією

Джерело: складено авторами на основі [8]

З рис. 1 очевидно, що одним із основних компонентів ДВФК є внутрішній контроль, що поєднує фінансове управління та контроль із функцією незалежного внутрішнього аудиту. Він охоплює зобов'язання кожного керівника створювати та підтримувати комплекс внутрішнього контролю щодо втілення завдань, планування діяльності, бюджетування, контролю, обліку, звітування, моніторингу й документування. Основою внутрішнього контролю є передання повноважень з ухвалення рішень керівництва у застосуванні ресурсів, які необхідні задля досягнення якнайкращих результатів.

Внутрішній контроль становить комплекс механізмів управління, який підвищує результативне досягнення цілей розпорядником бюджетних коштів ефективно, своєчасно і в межах даного бюджету.

Нині Україна перебуває у процесі впровадження ДВФК відповідно до зобов'язань, які взяті в межах реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, і ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншого боку. Основною метою ДВФК є збільшення впливу управлінської підзвітності в усіх рівнях державного сектору [6, с. 7].

Основними чинниками, що сповільнюють впровадження внутрішнього контролю в органах державної влади є:

- нерозуміння змісту внутрішнього аудиту, зокрема його ототожнення з ревізійною діяльністю тощо;
- не врахування помилок інших країн при впровадженні ДВФК в Україні;
- недостатня підтримка розвитку внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту зі сторони керівництва;
- дефіцит кваліфікованих кадрів, обізнаних в проведенні внутрішнього контролю, у системі державних органів;
- небажання держслужбовців застосовувати у власній роботі ефективніші способи організації діяльності;
- недосконале законодавство та відсутність точних рекомендацій щодо структури внутрішнього контролю в державних органах [7, с. 64];
- відсутність бажання втрачати корупційні схеми, що будуть ліквідовані в процесі запровадження внутрішнього контролю.

Але наразі головним ускладненням функціонування ДВФК є війна. Така перешкода обумовлена наступними чинниками:

- 1) зростання обсягу споживання ресурсів сектором охорони та безпеки України і галузями вітчизняної економіки задля забезпечення покриття потреб війни;
- 2) збільшення соціального тиску на керівників і персоналу бюджетних установ щодо потреби проведення перевірок під час воєнного часу;

3) неспроможність об'єктивно оцінювати основні пріоритети діяльності, які вимагають першочергового врегулювання, в результаті динамічності воєнно-економічних дій.

Отож, для забезпечення ефективності внутрішнього контролю в бюджетних установах необхідно:

- постійне спостереження за проведенням внутрішнього контролю та належним виконанням поставлених цілей;
- відповідне організаційно-методичне забезпечення роботи відділу внутрішнього контролю в бюджетних установах;
- забезпечення високоякісної підготовки та підвищення кваліфікації уповноважених осіб відділу внутрішнього контролю;
- забезпечення точної кількісної оцінки роботи відділу внутрішнього контролю;
- систематичне виявлення інновацій у сфері проведення внутрішнього контролю і запровадження їх в діяльність бюджетних установ.

Більшість вітчизняних науковців не виділяє ДВФК у системі фінансового контролю. Проте у зарубіжній практиці можна спостерігати виокремлення ДВФК, що, на нашу думку, є не досить переконливим. Адже внутрішній контроль здійснюється внутрішніми фахівцями підприємства, організації, установи (адміністрацією, бухгалтерією, керівниками структурних підрозділів тощо) і його організація, методика, технічний інструментарій здійснення цілком залежать від прийнятої політики підприємства, організації, установи у контрольній сфері.

Для більш обґрунтованого визначення особливостей внутрішнього фінансового контролю бажано розглянути деякі аспекти банківського внутрішнього контролю у зіставленні з внутрішнім контролем у бюджетних установах.

Внутрішній контроль в банку – це процес, який об'єднаний в усі процеси і спільне управління банку, з метою досягнення інформаційних, операційних і комплаєнс-цілей діяльності банку [9]. Так як і в бюджетних установах, в комерційних банках внутрішній контроль є важливою складовою в їх управлінні, що є основою їх безперервного функціонування.

Внутрішній контроль в банку ґрунтується на розподілі обов'язків між підрозділами банківської установи (рис. 2).

Рис. 2. Модель організаційних зв'язків внутрішнього контролю банківської установи

Джерело: складено авторами на основі [9]

Відповідно до рис. 2 даний розподіл базується на використанні моделі трьох ліній захисту, а саме:

1. Перша – базується на рівні бізнес-підрозділів та підрозділів підтримки діяльності банку, які виконують та відображають операції, приймають ризики під час здійснення власної діяльності і відповідають за управління операційних ризиків, а також проводять заходи контролю. Банк призначає ризик-координаторів в межах підрозділів, що є відповідальними за внутрішній контроль ризику.

2. Друга – ґрунтується на підрозділах з управління ризиками і контролю за дотриманням норм (комплаєнс). Підрозділи забезпечують постійний розвиток системи управління ризиком, контроль за виконанням заходів задля уникнення даного ризику, координацію за розробленням плану щодо забезпечення неперервної діяльності відповідно від обраної моделі управління певним процесом.

3. На третій лінії захисту підрозділ внутрішнього аудиту оцінює ефективність системи управління ризиком підрозділами першого і другого рівнів захисту, зокрема ефективність системи внутрішнього контролю.

Дана система внутрішнього контролю банківської установи є всеохопною, що дає можливість удосконалити якість управління банками, зокрема управління операційними ризиками.

Така особливість організації внутрішнього контролю на банківському рівні є досить цікавим досвідом, що можна впровадити у внутрішній контроль в бюджетних установах. На нашу думку, це сприятиме більш організованому й ефективному застосуванню та веденню внутрішнього контролю на підприємстві загалом.

Внутрішній контроль необхідний:

- для переконання у достовірності роботи банку відповідно з його розробленою політикою та стратегією;
- під час здійснення операцій лише після відповідного дозволу;
- для отримання точної, повної та своєчасної облікової інформації в бухгалтерській, банківській та іншій економічній звітності.

Належна система внутрішнього контролю в банку дає можливість максимально знизити ризик помилок та порушень. Внутрішній контроль – це інструмент управління, що дозволяє керівництву перевірити ступінь досягнення поставленої мети. Він повинен запобігати зловживанню і незадовільному управлінню, а також слугувати виконанню завдань найбільш ефективним способом.

Основними проблемами внутрішнього контролю в банківських установах є:

- неправильне розуміння сутності внутрішнього контролю;
- дефіцит кваліфікованих кадрів;
- недостатнє приділення уваги системному аналізу та прогнозуванню діяльності;
- неналежне проведення внутрішнього контролю;
- поверхове та недостатнє використання нормативно-правової бази банківськими установами.

Глобальною ж проблемою організації внутрішнього контролю є відсутність чіткої методологічної бази, яка визначала би певні задачі та цілі внутрішнього контролю, їхні функції тощо. Адже коли економіка країни зростала, серйозної необхідності в розумінні завдань внутрішнього контролю не виникало. Зараз лише залишається сподіватися, що сьогоднішня економічна ситуація вже переконала керівництво більшості організацій в необхідності змінити ставлення до внутрішнього контролю.

Для подолання вищезазначених проблем внутрішнього контролю в банківських установах потрібно:

- 1) розділяти зони відповідальності задля забезпечення більш ефективного внутрішнього контролю;
- 2) проводити оцінку внутрішнього контролю з погляду його корисності, а не як витрати [10];
- 3) відразу домовлятися з основними замовниками, під час створення системи внутрішнього контролю, та прийти до взаємного розуміння його контрольної ролі в організації;
- 4) забезпечувати належну підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у сфері внутрішнього контролю;
- 5) розробляти та вдосконалювати нормативно-правові акти.

Огляд проблемних питань внутрішнього контролю в бюджетних та банківських установах дав змогу унаочнити їх спільні риси, а саме:

- недосконале визначення «внутрішній контроль» на законодавчому рівні;
- недостатня кількість кваліфікованих кадрів, які обізнані в організації та проведенні внутрішнього контролю у бюджетних та банківських установах;
- небажання та неналежне проведення ефективного внутрішнього контролю керівниками підприємств;
- неправильне розуміння змісту та процесу внутрішнього контролю.

У цьому контексті в бюджетній та банківській сфері доцільно застосовувати єдиний підхід до вирішення проблем, зокрема:

- 1) удосконалення нормативно-правової бази щодо концептуальних засад, організації та проведення внутрішнього контролю;
- 2) забезпечення підвищення кваліфікації працівників у сфері внутрішнього контролю;
- 3) систематичне застосування виявлених інновацій у сфері проведення внутрішнього контролю.

Втім варто зазначити, що у зв'язку з різними цільовими установками внутрішнього контролю у бюджетній та банківській сферах існує низка проблем, які можна вирішити виключно за особливими підходами, які були зазначені вище.

Компаративний огляд концептуальних засад внутрішнього контролю у банківській та бюджетній сферах дав змогу зазначити, що не існує принципових відмінностей у загальному визначенні внутрішнього контролю, його місці, принципів організації та ведення внутрішнього контролю, хоча простежуються різні підходи до цільових установок і функціональних завдань (табл. 1).

Таблиця 1

Внутрішній контроль у бюджетних та банківських установах: порівняльний аспект

Елементи порівняння	Внутрішній контроль у бюджетних установах	Внутрішній контроль у банківських установах
Спільні риси		
Поняття «внутрішній контроль»	Це система неперервних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, здійснених керівництвом підприємства, метою яких є формування та коригування управлінських рішень задля досягнення поставлених цілей найефективнішим способом.	
Місія	Забезпечення достовірною інформацією керівництва підприємства, виявлення та попередження помилок, усунення їх причин, які можуть вплинути на прийняття управлінських рішень.	
Загальні принципи	Всеосязність, науковість, економічність, доцільність, дієвість, об'єктивність, раціональність, принцип повноти, законність, конфіденційність, гласність, незалежність, компетентність.	
Загальні завдання	<ul style="list-style-type: none"> – Раціональне використання фінансових, матеріальних та інших ресурсів, які використовуються у господарській діяльності. – Дотримання законодавчо-нормативних актів працівниками підприємства. – Попередження недоліків, що негативно впливають на ефективність діяльності підприємства. 	
Відмінні риси		
Визначення внутрішнього контролю у відповідності до сфери застосування	ДВФК – це система заходів, що спрямовані на забезпечення у діяльності розпорядника бюджетних коштів ефективного, економічного, законного та прозорого управління бюджетними коштами в процесі організації і здійснення внутрішнього контролю та аудиту.	Внутрішній контроль в банку – це процес, який об'єднаний в усі процеси і спільне управління банку, з метою досягнення інформаційних, операційних і комплаєнс-цілей діяльності банку
Цільове спрямування	Підвищення ефективного досягнення цілей розпорядником бюджетних коштів, своєчасно і в межах даного бюджету.	Об'єктивне вивчення фактичного стану підприємства, виявлення умов, що негативно впливають на прийнятті рішень та досягнення поставлених цілей.
Функціональні завдання в залежності від галузі контролю	<ul style="list-style-type: none"> – Дотримання правил ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. – Недопущення фіктивних фінансових операцій. – Дотримання законності та доцільного використання державних коштів та майна. – Дотримання порядку державних закупівель. 	<ul style="list-style-type: none"> – Дотримання достовірності роботи банку відповідно з його розробленою політикою та стратегією; – Дотримання здійснення операцій лише після відповідного дозволу; – Сприяння усуненню виявлених помилок при прийнятті управлінських рішень.

Джерело: власна розробка

Висновки

Розкриття теоретико-методичних та організаційних аспектів внутрішнього контролю у бюджетних та банківських установах через співставлення понятійних категорій дало можливість окреслити загальні та специфічні проблеми внутрішнього контролю, запропонувати шляхи їх вирішення. Перспективними, на наше переконання, є подальші дослідження у напрямку удосконалення методики, організації внутрішнього контролю за різними об'єктами обліку у бюджетній та банківській сферах.

Список використаної літератури

1. Новик І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Наукові записки*. 2017. № 2 (55). С. 188–196.
2. Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах: Підручник. Х.: ВД «ІНЖЕК». 2010. 408 с.
3. Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль: Навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 496 с.
4. Артюх О. В., Албу Н. М. Внутрішній контроль на конкурентоспроможному підприємстві: проблеми визначення. *Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського*. 2015. № 7. С. 780–784.
5. Замула І. В., Танасієва М. М. Внутрішній контроль: Навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2021. 336 с.
6. Манфред ван Кестерен, Ян ван Тайнен. Посібник з питань організації внутрішнього контролю розпорядниками коштів державного бюджету : посіб. Київ : Міністерство фінансів України та Міністерство фінансів Нідерландів. 2019. 34 с. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/1289_1280649000.pdf].
7. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Проць І. М., Лозинський Ю. Р. Правове регулювання фінансового контролю в Україні : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Ю. Р. Лозинський. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 267 с.
8. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05. 2005 р. № 158-р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-%D1%80#top] (дата звернення 17.10.2022).

9. Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах : постанова Правління Національного банку України від 02.07.2019 р. № 88. URL: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text>] (дата звернення 17.10.2022).

10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: [<http://www.bank.gov.ua/>] (дата звернення 17.10.2022).

References

1. Novyk I. V. (2017). *Orghanizacija systemy vnutrishnjogho kontrolju na pidprijemstvi*. № 2 (55) Lviv: Naukovi zapysky [in Ukrainian].

2. Dikan L. V. (2010). *Kontrol' u biudzhetnykh ustanovakh*. Kharkiv: VD «INZhEK» [in Ukrainian].

3. Gutsalenko L. V., Kotsupatrii M. M. & Marchuk U. O. (2014). *Vnutrishn'ohospodars'kyj kontrol'*. Kyiv: “Center for educational literature” [in Ukrainian].

4. Artyukh O. V. & Albu N. M. (2015). Internal control at a competitive enterprise: problems of definition. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, 7, 780-784 [in Ukrainian].

5. Zamula I. V. & Tanasieva M. M. (2021). *Vnutrishnij kontrol'*. Chernivtsi: Technodruk [in Ukrainian].

6. Manfred van Kesteren & Jan van Tynen (2019). *Posibnyk z pytan' orhanizatsii vnutrishn'oho kontroliu rozporiadnykamy koshtiv derzhavnoho biudzhetu*. Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine and Ministry of Finance of the Netherlands [in Ukrainian].

7. Kovaliv M. V., Jesimov S. S., Procj I. M. & Lozynskyj Ju. R. (2018). *Pravove rehuljuvannja finansovogho kontrolju v Ukrajinі*, Ljviv : Ljvivskyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016). On the approval of the Concept of development of state internal financial control (Decree No. 158, May 24). Retrieved from [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-%D1%80#top>] [in Ukrainian].

9. Board of the National Bank of Ukraine. (2019). Regulations on the organization of the internal control system in Ukrainian banks and banking groups (Decree No. 88, July 2). Retrieved from [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text>] [in Ukrainian].

10. Nacionaljnij banku Ukrajinjy (2019). *Official web-site*. Retrieved from [<http://www.bank.gov.ua/>] [in Ukrainian].